

LBRIS

We know
books

BIBLIOTECA PENTRU COPII

Mark Twain

PRINȚ
și
CERȘETOR

Traducere din limba engleză de
EUGEN B. MARIAN

LITERA
București

- 1903 Toamna, pleacă în Italia împreună cu familia, deoarece soția lui este grav bolnavă și i se recomandă „o schimbare de aer“.
- 1904 La 5 iunie moare, într-o casă de lângă Florența, Olivia Langdon Clemens, soția scriitorului. Acesta se întoarce în SUA și se stabilește la New York. Apare *Extracts from Adam's Diary* (Fragmente din jurnalul lui Adam).
- 1906 Publică, într-un tiraj limitat, și fără semnătură, eseul filosofic *What is Man?* (Ce este omul?). Apare *The \$ 30 000 Bequest* (Moștenirea de 30 000 dolari).
- 1907 La 26 iunie i se decernează, la Oxford, titlul de doctor în litere (conferit și lui Rudyard Kipling etc.).
- 1908 Vara, se stabilește la Redding (Connecticut), într-o vilă anume construită pentru el de către arhitectul Howells, fiul prietenului său, și botezată Stormfield.
- 1909 Moare în ziua de 21 aprilie, la Redding.

Cuprins

Capitolul I – Nașterea prințului și-a cerșetorului	7
Capitolul II – Copilăria lui Tom	9
Capitolul III – Întâlnirea lui Tom cu prințul	17
Capitolul IV – Încep necazurile prințului	28
Capitolul V – Tom înălțat la rang mare	34
Capitolul VI – Tom învață	45
Capitolul VII – Cel dintâi ospăț regal al lui Tom	57
Capitolul VIII – Întâmplarea cu sigiliul	63
Capitolul IX – Serbarea de pe fluviu	68
Capitolul X – Chinurile prințului	73
Capitolul XI – La Guildhall	86
Capitolul XII – Prințul și eliberatorul său	94
Capitolul XIII – Disparația prințului	112
Capitolul XIV – „Le roi est mort, vive le roi!“	119
Capitolul XV – Tom rege	137
Capitolul XVI – Ospățul de gală	154
Capitolul XVII – Fu-Fu întâi, „regele zămaticilor“	159
Capitolul XVIII – Prințul în mijlocul vagabonzilor	175
Capitolul XIX – Prințul în mijlocul țărănilor	187
Capitolul XX – Prințul și pustnicul	196
Capitolul XXI – Hendon aleargă în ajutor	206
Capitolul XXII – Victima perfidiei	213
Capitolul XXIII – Prințul întemnițat	222

Capitolul XXIV – Evadarea	228
Capitolul XXV – Hendon Hall	233
Capitolul XXVI – Renegat	245
Capitolul XXVII – În închisoare	251
Capitolul XXVIII – Jertfa	266
Capitolul XXIX – Spre Londra	272
Capitolul XXX – Urcuşul lui Tom	276
Capitolul XXXI – Procesiunea recunoaşterii	281
Capitolul XXXII – Ziua încoronării	291
Capitolul XXXIII – Eduard pe tron	309
Încheiere – Dreptate şi răsplată	321
 Tabel cronologic	 327

Voi așterne pe hârtie o poveste, așa cum mi-a fost spusă de către cineva care-o auzise de la taică-său, care la rândul său o știa de la tătâne-său, iar acesta, la rândul-i, o aflase de la taică-său și așa mai departe, cufundându-se tot mai adânc în vremurile trecute, cu trei sute de ani și mai bine în urmă, părinții încredințând-o feciorilor și astfel fiind păstrată până în zilele noastre. Se prea poate ca povestea aceasta să fie o filă de istorie adevărată, se poate să fie doar o legendă, o tradiție. Se poate iarăși să se fi petrecut aiodoma, se poate să nu se fi întâmplat defel – dar nici vorbă că s-ar fi putut întâmpla.

Se prea poate că în vremurile cele vechi să fi crezut în adevărul ei cei înțelepți și învățați; se prea poate ca numai cei neînvințați și fără de minte s-o fi îndrăgit și să-i fi dat crezare.

Capitolul I

Nașterea prințului și-a cerșetorului

În străvechea cetate a Londrei, într-o zi de toamnă ca toate celelalte din al doilea pătrar al celui de-al șaisprezecelea veac, a venit pe lume un băiețuș, într-o familie săracă pe nume Canty, care nu-i dorise nașterea.

În aceeași zi s-a născut alt copil englez, al unei familii bogate pe nume Tudor – care dorea din tot sufletul venirea lui pe lume. Întreaga Anglie dorea același lucru. Poporul englez îi dusesese atât de mult dorul și-și pusese atâta nădejde în nașterea lui, încât acum, că se născuse cu-adevărat, mulțimea aproape-și pierduse mințile de fericire. Oameni care abia dacă se văzuseră vreodată se îmbrățișau, se sărutau și vărsau lacrimi de bucurie. Toată lumea era în sărbătoare: mai-marii, ca și cei umili, bogații, ca și săracii, petrecură, dănțuiră și cântară, se înduioșară și-așa o ținură strună, zile și nopți în șir. În timpul zilei își bucura ochii priveliștea Londrei, cu steagurile-i voioase fluturând pe fiecare balcon și pe creasta fiecărui acoperiș și cu alaiurile strălucite care

străbăteau străzile. Noaptea era de asemenea o desfătare să privești orașul, cu focuri mari, sărbătorești, aprinse la fiecare răspântie și cu cetele de oameni ce se veseleau în jurul lor.

În întreaga Anglie nu se mai vorbea de altceva decât despre noul-născut, Eduard Tudor, prinț de Wales, care dormea înfășat în scutece de mătase și atlas, fără s-aibă habar de toată zarva și hărmălaia din juru-i, fără să știe că semetii lorzi și trufașele lor doamne îl dădăcesc și veghează asupra-i, și fără să-i pese câtuși de puțin de asta.

Dar nimeni nu sufla niciun cuvânt despre celălalt prunc, Tom Canty, învelit în bielele lui zdrențe – nimeni, în afară de familia de cerșetori al cărei trai tocmai îl tulburase cu venirea sa pe lume.

Capitolul II

Copilăria lui Tom

Să sărim cu gândul peste câțiva ani. Londra era bătrână de cincisprezece veacuri și era un oraș mare – pentru vremea aceea. Avea o sută de mii de locuitori – unii socotesc că avea poate și de două ori pe-atât. Ulițele erau foarte strâmte, întortocheate și murdare, mai cu seamă prin partea unde locuia Tom Canty, nu departe de Podul Londrei. Casele erau de lemn, cu primul cat ieșit în afară și al doilea parcă scoțându-și coatele peste primul. Cu cât se înălțau mai sus casele, cu atât creșteau mai mult și în lățime. Aveau schelărie din bârne tari, încrucișate, cu zidărie temeinică între ele, acoperită cu tencuială.

Bârnelor erau date cu roșu, cu albastru sau cu negru, după cheful stăpânului casei, ceea ce le dădea o înfățișare foarte pitorească. Ferestrele pricăjite, cu ochiuri mărunte de geam, în formă de romb, se deschideau în afară, pe țâțâni, ca ușile.

Casa în care locuia tatăl lui Tom se afla la capătul unei mici fundături murdare, numită Curtea Gunoaielor, dincolo

de Pudding Lane. Era o șandrama prăpădită, dărăpănată și înșesată cu o droaie de familii care n-aveau nici după ce bea apă. Liota lui Canty se îngrămădea într-o odaie, la al treilea cat. Mama și tatăl aveau un soi de laviță într-un ungher, dar Tom cu bunică-sa și cu cele două surori ale lui, Bet și Nan, nu se aflau la strâmtoare – stăpâneau toată podeaua și puteau să doarmă pe jos oriunde poșteau. Mai erau pe-acolo și rămășițele de la vreo două pături și câteva ghemotoace de paie vechi și murdare, însă ele nu meritau numele de pături, căci nu erau strânse în orânduială, ci doar trântite de-a valma într-un morman, în fiecare dimineață, iar seara, fiecare își alegea din grămadă ce socotea mai de folos.

Bet și Nan erau gemene și aveau cincisprezece ani. Erau fete cu inimă bună, dar soioase și lăptoase, îmbrăcate în zdrențe și cufundate în bezna neștiinței. Mama lor semăna leit cu ele. Dar tatăl și bunica erau o pereche de diavoli cu chip de om. Se îmbătau ori de câte ori aveau prilejul, apoi se încăierau între ei sau se luau la harță cu oricine le pica în cale, blestemau și înjurau, fie că erau beți sau treji; John Canty era un tâlhar, iar maică-sa, o cerșetoare. Făcuseră niște cerșetori și din copii, însă nu izbutiseră să-i deprindă și cu năravul hoției.

Printre lepădăturile care locuiau în casa aceea se afla – dar fără a se înhăita cu ele – și un preot bătrân, bun la inimă, pe care regele îl alungase din casa și din căminul lui, dându-i drept pensie doar câțiva gologani. Preotul acesta

îi lua adesea deoparte pe copii și-i povățuia în taină de bine. Părintele Andrew îl mai învăța pe Tom și din puțina latină pe care o știa; îl învăța să citească și să scrie – le-ar fi învățat și pe fete, dar ele se temeau de batjocurile prietenelor, care n-ar fi răbdat să le vadă căpătând o asemenea ciudată poleială.

Toată Curtea Gunoaielor era un viespar la fel de păcătos ca vizuina lui Canty. Beția și harța din fiecare noapte, aproape până la ziuă, erau lege acolo. Capetele sparte erau ceva la fel de obișnuit ca foamea în aceste locuri. Totuși, micul Tom nu era nefericit. O ducea greu de tot, însă nu-și dădea seama de mizeria lui. Același trai amar îl duceau toți băieții din Curtea Gunoaielor, încât el își închipuia că așa se cuvine să fie și mai bine nici nu se poate. Când venea acasă cu mâna goală, în asfințit, știa că mai întâi o să-l blesteme și-o să-l stâlcească în bătăi taică-său, iar după ce va isprăvi el, o s-o ia de la cap bunică-sa cea cumplită, arătându-se și mai iscusită în această îndeletnicire. Știa la fel de bine că, în inima nopții, maică-sa – înfometată cum era – se va strecura tiptil până la el, cu vreo firimitură sau vreo coajă uscată de pâine, pe care izbutise s-o păstreze, rămânând ea însăși lihnită – cu toate că adesea era prinsă tocmai când înfăptuia asemenea trădare și era scărmanată zdravăn din pricina aceasta de către bărbatul ei.

Dar lui Tom i se părea că o duce îndeajuns de bine, mai cu seamă vara. Cerșea doar atât cât să nu-și pună pielea

în băț, căci legile împotriva cerșetoriei erau aspre, și pe-depsele grele, așa că-i rămânea vreme destulă ca să asculte încântătoarele basme și legende pe care i le povestea bunul părinte Andrew – despre uriași și zâne, despre pitici și duhuri puternice, despre castele fermecate și crai și despre prinți a căror strălucire îți ia ochii. Tot ascultându-le, aceste povești minunate îl înaripaseră și, nopți de-a rândul, culcat pe mâna de paie scârboase, sleit de oboseală, mort de foame și-abia scăpat din vreo snopeală, băiatul își descătușa închipuirea în întuneric și uita curând de durerile și de suferințele sale, zugrăvindu-și tablourile pline de desfătare ale vieții fermecătoare pe care o ducea un prințisor răsfățat, în vreun palat regal. Cu vremea, o dorință arzătoare începu să nu-i dea pace zi și noapte: să vadă cu ochii lui un prinț adevărat. Pomenise o dată despre asta tovarășilor lui de joacă din Curtea Gunoaielor, dar ei îl luaseră peste picior și-l batjocoriseră atât de nemilos, încât după aceea fu bucuros să-și păstreze visul pentru el.

Deseori citea cărțile cele vechi ale preotului și-l ruga să-i lămurească tot cuprinsul lor și să-l ajute să le înțeleagă. Încetul cu încetul, visele și cititul aduseră unele schimbări în viața lui. Făpturile din visele sale erau atât de alese, încât Tom începu să se scârbească de straiile sale ferfenițite și de murdăria în care trăia și să-și dorească a fi curat și a avea straii mai bune. Se juca mai departe în noroi, ca și pân-atunci, și chiar cu plăcere, dar, în loc să se bălăcească în Tamisa doar

de haz, începu să prețuiască mai mult îndeletnicirea aceasta, fiindcă așa putea totodată să se spele și să se curețe.

Tom găsea totdeauna câte ceva la care să caște gura prin împrejurimi, prin Maypole și Cheapside și pe la iarmaroace, iar din când în când, ca și ceilalți locuitori ai Londrei, avea norocul să vadă o paradă militară, când vreun năpăstuit de neam mare era dus în lanțuri la închisoarea din Turnul Londrei – pe jos sau cu barca. Într-o frumoasă zi de vară, o văzu pe sărmana Anne Askew¹ laolaltă cu trei bărbați, urcând treptele rugului din Smithfield și auzi pe un fost episcop rostindu-le o predică, care nu-l interesă câtuși de puțin. Da, la urma urmei, viața lui Tom se scurgea destul de interesant și de plăcut.

Treptat, tot citind și visând întruna la viața prinților, Tom fu atât de puternic înrâurit, încât – fără să-și dea seama – începu să facă pe prințul. Graiul și purtările sale deveniră ciudat de simandicoase, potrivite cu ceremonia-lul curții regale, spre nețârmurita înveselire a prietenilor săi apropiați. Dar, cu fiecare zi, influența lui Tom asupra băieților creștea, și, cu timpul, ei ajunseră să-l socotească, cu un fel de respect amestecat cu teamă, drept o ființă deosebită. Părea că știe atât de multe și putea să spună și să facă lucruri atât de minunate!

¹ Poetă engleză (1520/21–1546), condamnată și arsă pe rug pentru erezie (n.red.)

Și, dincolo de toate, avea atâta înțelepciune, o minte atât de pătrunzătoare! Spusele lui Tom și isprăvile lui erau povestite de băieți celor mai în vârstă, și curând și aceștia începură să vorbească despre Tom Canty și să-l socotească drept o faptură neobișnuită și nespus de înzestrată. Oameni în toată firea veneau de multe ori la Tom după o povață și rămâneau adesea uimiți văzând cât de plină de miez și bine cumpănită era judecata lui. Într-un cuvânt, devenise un adevărat erou pentru toți cei care-l cunoșteau, în afară de familia sa, căci numai ei nu vedeau nimic de soi într-însul.

După o bucată de vreme, Tom își înjgheabă în taină o curte regală. El însuși era prințul, tovarășii săi de joacă preferați erau străjerii, șambelanii, scutierii, sfetnicii, lorzii și doamnele din suită și familia regală. În fiecare zi, așa-zisul prinț era primit de prietenii săi cu un întreg ceremonial complicat, învățat de Tom din lecturile sale romantioase. În fiecare zi, treburile însemnate ale maimuțării aceleia de regat erau dezbătute în consiliul regal și în fiecare zi „Înălțimea Sa“ trâmbea decrete către închipuitele sale oștiri, flotile și către viceregii ținuturilor stăpânite de el.

După care se ducea, în zdrențe, să cerșească vreo câțiva gologani, să roadă o biată coajă de pâine, să-și primească tainul de scatoalce și sudălmi și apoi să se trântescă pe maldărul de paie puturoase, spre a-și lua de la capăt deșarta măreție, în vis.

Și totuși dorința de a vedea măcar o dată un prinț adevărat, în carne și oase, creștea zi de zi, săptămână de săptămână, tot mai aprinsă, până ce, în cele din urmă, absorbi toate celelalte dorințe și deveni singura patimă a vieții sale.

Într-o zi de ianuarie, umblând ca de obicei cu cerșitul, hoinărea amărât în sus și-n jos pe ulițele din preajma lui Mincing Lane¹ și a ulicioarei East Cheap.

Ceasuri în șir, desculț și rebegit, privea la geamurile prăvăliilor cu de-ale gurii, poftind amarnic la îmbietoarele plăcinte cu carne de porc și la celelalte născociri ucigătoare, rânduite acolo spre a fi privite – căci pentru el erau bucate alese, bune pentru îngeri – cel puțin așa păreau, judecând după miros, fiindcă norocul nu-i hărăzise să se înfrupte vreodată cu asemenea bunătăți. Cădea o burniță rece, văzduhul se întunecase; era o zi posomorâtă.

Seara, Tom ajunsese acasă, pătruns de ploaie până la oase, și atât de sleit de oboseală și de lihnit, încât până și tatăl și bunica lui își dădură seama în ce hal jalnic era și fură mișcați – în felul lor. De aceea, îi traseră un toc de bătaie și-l trimiseră pe dată la culcare. O bună bucată de vreme, durerea și foamea, injurăturile și zarva încăierărilor care nu mai conțineau în casă nu-l lăsară să închidă ochii. Dar, în cele din urmă, gândurile sale plutiră alene către îndepărtate

¹ Veche stradă din Londra, unde se aflau prăvăliile marilor negustori de ceai (n.tr.)